

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен
„доктор” в научна област: 3. Социални, стопански и правни науки,
професионално направление: 3.3. Политически науки, научна специалност

„Политология“,

с автор **Румяна Атанасова Попова**

на тема:

„Национализъмът в Европейския съюз“,

от проф. д-р Борис Филипов Манов

(ЮЗУ „Неофит Рилски”, катедра „Философски и политически
науки”)

Настоящата рецензия е изготвена в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и ВПРАС на ЮЗУ „Неофит Рилски“ и съгласно Заповед №1296/02.06.2017 г. на Ректора на ЮЗУ. Рецензията е възложена с решение на членовете на научното жури за провеждане на процедурата по защитата на дисертацията - Протокол №1/05.06.2017 г. .

Декларирам, че не съм свързано лице по смисъла на § 1, т.5 от Допълнителните разпоредби на ЗРАСРБ с дисертанта, както и че нямам частен интерес, който би могъл да влияе върху безпристрастното и обективно изпълнение на работата ми като член на журито по тази процедура.

I. Биографична информация за дисертанта.

Авторката на дисертацията Румяна Атанасова Попова е родена на 26.10.1989. През 2008 г. завършва средно образование с разширено изучаване на английски език, френски език и информационни технологии в

Езикова гимназия "Акад. Людмил Стоянов", Благоевград. От 2008 г. до 2012 г. учи в ЮЗУ „Неофит Рилски“ специалност „Международни отношения“. След това записва магистърска програма „Европейска интеграция“ в ЮЗУ „Неофит Рилски“ и се дипломира като магистър по Европеистика. От м. февруари 2014 г. е редовен докторант по Политология в катедра „Философски и политически науки“ на Югозападния университет и в регламентирания от закона срок е отчислена с право за защита. Владее няколко чужди езика. Участва активно в различни направления на научната работа: с доклади в научни конференции, публикува в различни списания в страната и чужбина. Член е на международни научни колегии на списанията за хуманитарни и социални науки “REVISTA INCLUSIONES” и “REVISTA EUROPA EL ESTE UNIDA”. От 2016 година е хоноруван асистент в ЮЗУ „Н. Рилски“, Философски факултет, катедра „Философски и политически науки“, като води упражнения по няколко политологични дисциплини.

II. Данни за дисертацията и автореферата.

Дисертацията е в обем от 217 страници като включва увод, 3 глави и заключение. В библиографията са посочени 180 изворови и коментарни източника - 51 са на български език, 42 на чужд език и 87 източника електронен ресурс.

В увода са формулирани целите и задачите на изследването, очертана е актуалността и е формулирана тезата, а в следващите три глави са разкрити същността на нацията и национализма и проявите на национализма в политическата практика от 18 век до днес; представена е типология на национализма; анализирани са причините за съществуването на национализъм в Европейския съюз и е изяснена неговата структура и роля в развитието на съвременна Европа.

Авторефератът е от 37 страници, следва изложението в дисертацията и представя коректно основните моменти в нейното съдържание. В заключението на автореферата са обобщени резултатите на изследването, в изводна форма е очертано мястото и ролята на национализма в настоящия етап от развитието на Европейския съюз и са формулирани приносите на дисертацията. Посочени са и публикации в научни издания, включително международни, апробиращи основните теоретични тези на дисертацията.

III. Съдържание и основни моменти в дисертацията.

1. Актуалност на темата.

Темата на дисертацията е изключително актуална и значима поради факта, че е свързана със събития и процеси, от най-новата история и настоящето на Европа, проявяващи се в нестихващи кризи в страните членки и в Европейския съюз като цяло, в противоречивите теоретични и политически оценки и позиции за ролята и перспективите на национализма в съвременния свят.

2. Основни постижения на дисертацията.

2.1. Като начало могат да се изведат две общи характеристики на дисертационния труд. Първата е свързана със структурата на изследването и се изразява в това, че тя е много добре изградена, осъществява преход от „историко-теоретичното“ към „емирико-актуалното“ ниво на анализ на национализма; втората се отнася до езика на изложението, който се отличава с прецизност и четивност, зад които се крие не само езикова и писмовна култура, а и способност да се формулират и изразяват позициите на авторката на дисертацията, проявяващи се както в извеждането на собствени тези и определения за същността на изследваните явления, така и в достигането до обобщения и изводи в края на всеки раздел и в заключението на дисертацията.

2.2. В дисертацията, въпреки идеологическата натовареност на обекта на изследването, която „запращава“ с „пристрастно“ „вземане на страна“, е осъществен научно-обоснован обективен анализ на същността на национализма, на неговите прояви и роля в съвременния глобализиращ се свят. Така национализмът е представен като обективно присъщ, вътрешно противоречив, „много-образен“ компонент на системата на социално-политическите процеси и отношения, изразяващ, но и формиращ тяхното съдържание, механизъм, тенденции и посоки на протичане.

2.3. Дисертацията представя обхвaten преглед на теориите за същността на нациите и национализма като основа за осъществения анализ са най-влиятелните сред тях. Особено важно е, че Р. Попова проявява „авторов“ подход не само при „подбора“ на теоретичните източници, но и в умелото вплитане на собствените си идеи в анализите и изводите, които прави на тяхна основа. Именно този подход ѝ дава възможност да достигне до редица оригинални тези, формулирани в процеса на разгръщането на изследването.

В тази връзка специално трябва да се посочи, че историческият „преглед“ не е самоцелен, а е центриран около основата тема на дисертацията и води към изясняването на собствената позиция на авторката за същността на нацията и национализма. Важно е и това, че Попова „допълва“ анализа на теоретичните източници с изясняването на същността на такива социални явления като етнос и раса от една страна, и ксенофобия и патриотизъм от друга. Така тя достига до очертаването на „диференция специфика“ на национализма, което ѝ дава възможност да разгледа неговите прояви и функции в историята и съвременността на европейските нации и държави.

2.4. Важна характеристика на изследването е неговата фактологична „обезпеченост“. Открит е и е използван „емпиричен“ материал в две основни направления на работата в дисертацията – историята на

„ставането“ на съвременния национализъм и проявите на национализъм в страните, членки на Европейския съюз.

Тук е необходимо да се изтъкнат следните моменти:

а) „емпирията“ не само се представя в дисертацията, но тя се подлага на задълбочен анализ и по този начин се превръща в основа на осъществените от авторката обобщения и изводи, както и на нейните виждания за действителната природа и роля на национализма в съвременна Европа;

б) извеждането като самостоятелен обект на разглеждане на историята и спецификата на зараждането, развитието, съвременните прояви и перспективите на национализма на Балканите и Юго-източна Европа.

в) разкриването на спецификите на „национализмите“ в европейските страни е осъществено не само на основата на „количествените“ емпирични данни, които се използват в дисертацията, но и е „концептуализирано“, като тези данни са „пречупени“ през призмата на схващането на Р. Попова за същността и историческата „мисия“ на национализма като идеология и социално явление.

2.5. Със значимо и теоретично, и практическо значение, е разкриването на причините и факторите за нарастването на националистичните движения в политическия процес на Европейския съюз, сред които като определящи са изведени нарастващия евроскептицизъм, икономическата криза, имиграционната и бежанската вълна към страните от съюза, демографската криза и негативните ефекти от глобализацията, при което е осъществено не само анализиране на тези, сами по себе си важни, явления, а вниманието е съсредоточено върху техния „негативен“ или „позитивен“ детерминационен потенциал, по отношение съответно на интеграционните или дезинтеграционните процеси в съюза. Факт, придаващ особена ценност на изследването,

предвид преобладаващо „идеологизирания“ характер на огромното мнозинство от съществуващите в българската политологична и публицистична литература публикации по разглежданата проблематика.

2.6. Централен пункт в дисертацията е анализирането на проявите и функционирането на национализма в Европейския съюз от края на 20-ти век до днес. То е осъществено чрез разглеждането на национализма като съществуващ на три нива в европейското политическо пространство: наднационално (общосъюзно) - ниво институции на ЕС – избори и нагласи в Европейския парламент; национално (държавно) в рамките на държавите-членки като отношение към развитието на европейската интеграция; и вътрешно-държавно - субнационално ниво – вътрешнополитическо сепаратистко проявление в държавите-членки на ЕС, което е и един от най-важните иновативни аспекти на изследването.

Така чрез осъществения анализ дисертацията постига двустранен резултат: първо, тя не само проследява проявите на национализма в Европейския съюз, но и „тополигизира“ тези прояви, и по този начин, второ, дава, до голяма степен липсваща в българското научно и публицистично пространство, цялостна и „системна“ „картина“ на историята, структурата, нивата и формите на съществуване на „национализмите“ вътре в и между държавите членки и в съюза като цяло.

2.7. В рамките на очертаването на основните характеристики на дисертационния труд на Румяна Попова е необходимо да се изтъкне съществуването на някои проблеми, сред които принципна значимост имат: първо, недостатъчно ясно формулираната позиция на авторката за природата на национализма – дали той е идеология, философия, доктрина, реторика. В това отношение не е достатъчно твърдението, че „до голяма степен“ първите три определения са „взаимозамениеми“, като, според мен, е особено важно да се прецизира определянето на национализма като „реторика“, тъй като свеждането му до „реторика“ омаловажава неговата

роля в съвременното общество, представя го като нещо „пропагандно“, а не като мощна стратегия с не по-малко мощни практически приложения и последствия. Вторият същностен проблем се изразява във факта, че се създава впечатлението, че авторката „се лута“ между това дали национализмът е „лош“ или е и „добър“, не е ясно защо национализмът не е необходим и е вреден за ЕС, че националните държави и нациите „грешат“ като се стремят да „разклатят“ съюза, защото това е „лошо“ и други подобни интенции, някои от които са изказани в явен, други – се внушават в „подтекста“ на дисертацията. Струва ми се, че дисертацията би спечелила значително, ако тезите на Р. Попова в този план биха били по-ясно и категорично формулирани и защитени, нещо за което тя, като се има предвид постигнато като цяло в дисертацията, притежава достатъчен интелектуален потенциал.

2.8. В края на настоящата рецензия трябва да се изтъкне и „практическата“ стойност на осъщественото от Попова изследване. В този план то, както посочва авторката, дава възможност на „специалисти и неспециалисти“ да се ориентират в сложния механизъм на съществуване и функциониране на национализма в съвременните условия и това да им позволи политическо участие, базирано на обективното политологично знание и разбиране за политическия процес и неговите субекти. Изследването може да послужи за разграничаването в научното и медийното пространство на различните проявления на национализъм, с цел създаването на обективни и обосновани стратегии за тяхното оптимално управление в политическата практиката на съвременното общество.

III. Заключение.

На основата на казаното до тук за постигнатите резултати в рецензираната дисертация и като се имат предвид нейната актуалност и практическа значимост предлагам на уважаемото научно жури за

провеждане на защитата на дисертационния труд на тема „Национализмът в Европейския съюз“, да присъди на неговата авторка Румяна Атанасова Попова образователната и научната степен „доктор“ в научната област: 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление: 3.3. Политически науки, научна специалност „Политология“.

16.06.2017 г.

Гр. Благоевград

Подпис:

Проф. д-р Борис Манов